

УДК 336.7

С. М. Халатур,
д. е. н., професор,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8331-3341>
О. В. Рибаківа,
здобувач групи ФБСз-22,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-5965-3755>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.3.35

СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ АКТИВІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ — ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО БАНКІВСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

S. Khalatur,
Doctor of Economic Sciences, Full Professor
Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Dniprovsk State Agrarian University of Economics
O. Rybakova,
Student of the gr. MgFBSz-22, Dniprovsk State Agrarian University of Economics

SECURITIZATION OF COMMERCIAL BANK ASSETS AS A COMPONENT OF EFFECTIVE BANK MANAGEMENT

У статті розкривається сутність процесу сек'юритизації банківських активів та визначаються умови виникнення та значення даного фінансового інструменту для світової фінансової індустрії. Зазначено історичні етапи виникнення сек'юритизації та надано перелік активів, що використовуються для сек'юритизації. Авторами висвітлено основні ознаки та завдання сек'юритизації активів комерційного банку. Розглянуто та проаналізовано базову схему сек'юритизації активів комерційного банку, визначено послідовність етапів її проведення та їх характеристика. Проведено аналіз наукових джерел щодо виділення інших схем або типів сек'юритизації активів комерційного банку та надана їх характеристика. Визначено роль та значення сек'юритизації для ефективного банківського менеджменту, а також визначено головну мету та основні завдання банківського менеджменту, які можна досягнути та вирішити використовуючи сек'юритизацію активів комерційного банку.

The purpose of the article is to substantiate the theoretical foundations, to highlight specific aspects, namely, features, tasks, types of securitization and to determine the foundations of the organizational and economic mechanism of securitization of assets of commercial banks — as an important component of effective bank management, which is expedient to use in modern conditions. Considering the fact that the banking institution is one of the key units of the country's market economy, which ensures the movement of the country's financial

flows and the continuity of expanded reproduction, an important issue for effective bank management is the search for and justification of new effective financial instruments that will increase financial stability, ensure proper the level of profitability and liquidity of commercial banks in a changing business environment. At the moment, one of such promising innovative financial instruments, which has already proven itself quite well in banking institutions of many countries of the world, is the securitization of commercial bank assets, which involves the transformation of loans provided by banks into liquid securities.

To reveal the topic of the article, the following research methods were used: generalization, analysis, systematization, and for a more visual presentation of the research results, the graphic method was used.

As a result of the study, it was determined that securitization allows a commercial bank to diversify sources of financing, retain income from transferred assets and transfer the risk of default on alienated assets to a special company and investors, increase profitability, liquidity and solvency of the bank. It was determined that the mechanism of securitization of assets of a commercial bank, in addition to the bank itself, also causes a positive impact on the country's economy in general. Such influence is manifested in the stimulation of economic growth and development of the stock market, more effective distribution of risks in the financial sector, cheaper and longer loans for consumers, lower inflation, increased capitalization, and improved liquidity of the banking system.

Ключові слова: сек'юритизація, банківські активи, фінансові ресурси, фінансування, банківський менеджмент, банківські операції.

Key words: securitization, bank assets, financial resources, financing, bank management, banking operations.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Банківська установа є однією з ключових одиниць ринкового господарства країни, яка забезпечує рух фінансових потоків країни та неперервність розширеного відтворення. Тому важливим питанням для ефективного банківського менеджменту є пошук та обґрунтування нових дієвих фінансових інструментів, які дозволять підвищити фінансову стійкість, забезпечити належний рівень прибутковості та ліквідності діяльності комерційних банків в мінливому середовищі ведення його діяльності. На разі одним із таких перспективних інноваційних фінансових інструментів, який вже досить добре себе зарекомендував в банківських установах багатьох країн світу є сек'юритизація активів комерційного банку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження теоретико-методологічних аспектів сек'юритизації банківських активів в своїх роботах розглядали зарубіжні вчені: Е. Девідсон, В. Котарі, Л. Обей [14], Ф. Фабоцці [8], Л. Хейр, В. Шарп, С. Шварц [15] та інші. Серед вітчизняних науковців даному питанню присвятили свої дослідження наступні науковці: О.Д. Вовчак [1], Г.О. Дорошенко [2], О.П. Дрі-

га [3], Ю. Коваленко, А. Гулей, В. Унінець-Ходаківська, М. Рябокін [4], В. Кирий [5], Н.М. Ткачук [6] та інші. Слід зазначити високий науковий рівень досліджень вищевказаних науковців щодо питання сек'юритизації банківських активів в розрізі основних типів її здійснення. Проте питання сек'юритизації активів комерційного банку в контексті складової ефективного банківського менеджменту є недостатньо вивченим та потребує детального розгляду та дослідження.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад, виділення конкретних аспектів, а саме таких як ознаки, завдання, види сек'юритизації та визначення основ організаційно-економічного механізму сек'юритизації активів комерційного банку — як важливої складової ефективного банківського менеджменту, яку доцільно використовувати в умовах сьогодення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ведення ефективного банківського менеджменту є актуальним завжди та особливо актуальним воно є в сучасних економічних умо-

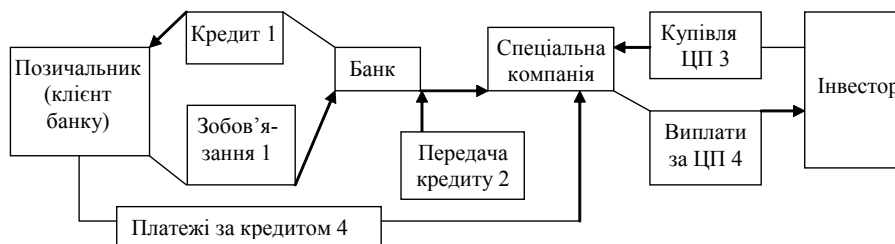

Рис. 1. Базова схема сек'юритизації активів комерційного банку

Джерело: складено авторами.

вах, що ускладнені зростанням банківських ризиків, загостренням міжбанківської конкуренції, кризовими явищами у різних фінансових секторах країни. Саме тому, пошук та запровадження в діяльність інноваційних фінансових інструментів, що сприятимуть ефективному управлінню і забезпеченню фінансової стійкості банківської установи має бути обов'язком та основним стратегічним завданням для менеджменту кожного комерційного банку. Одним із таких відносно нових фінансових інструментів є сек'юритизація активів банку.

Сек'юритизація виникла в США в 1970-х роках. Виникнення явища сек'юритизації стало своєрідною революцією у фінансовому секторі економіки світу та на думку переважної більшості фахівців в сфері економіки та фінансів є однією з головних фінансових інновацій другої половини ХХ століття, що створила потужний імпульс для нового етапу розвитку світової фінансової індустрії. Історично виникнення явища сек'юритизації пов'язано з іпотечними кредитами, коли Урядова національна асоціація іпотечного кредитування США висунула програму з випуску цінних паперів, забезпечених заставними під нерухомість, з використанням страхування резидентських іпотечних позичок Федеральним управлінням житлового будівництва США [2, с. 157]. З 1980-х років для сек'юритизації починають використовувати неіпотечні активи — споживчі кредити, заборгованість за кредитними картками, авто кредити тощо, причому з кожним роком коло сек'юритизованих активів постійно розширювалося [3, с. 8].

Сьогодні активи комерційному банку для сек'юритизації можуть бути практично будь-якими. Найбільш значна, популярна та еталонна група таких активів — це іпотечні та споживчі кредити, зважаючи на їх досить тривалі фінансові потоки, передбачуваність, прозорість кредитної історії, а також досить низький рівень ризику цих видів кредитів. Але в той же час це можуть бути корпоративні та лізин-

гові кредити, майбутні платежі за кредитними картками та інше [2, 3, 6].

Буквально поняття "сек'юритизація" походить від англійського слова "securities", що в перекладі означає цінні папери, таким чином сек'юритизація активів банку — це продаж боргових вимог банку щодо виданих кредитів шляхом випуску цінних паперів. [4, с. 179]. Тобто банк пропонує для продажу не самі кредити, а цінні папери, які були випущені під кредити, а у міру того як позичальники погашають такі активи (повертають суму боргу та нараховані відсотки), потік доходів спрямовується до власників цінних паперів.

Ознаками сек'юритизації активів комерційного банку виступають наступні процеси:

- формування відповідного пулу дебіторської заборгованості банку;
- супровід сек'юритизації випуском цінних паперів;
- виплати за цінними паперами, випущені через сек'юритизацію банківських активів, які закладені базовими активами;
- пряма кореляція між базовими активами та цінними паперами, випущених під сек'юритизацію.

Розуміння суті сек'юритизації активів банку дозволяє виділити завдання, які можливо виконати та вирішити використовуючи даний фінансовий інструмент в процесі банківського менеджменту. Отож, сек'юритизація банківських активів дозволяє вирішити ряд важливих завдань та питань, які в свою чергу можуть позитивно вплинути на кінцевий фінансовий результат банківської установи, а саме:

- підвищити ефективність системи управління кредитними ризиками;
- забезпечити зростання ліквідності банківського портфеля активів;
- збільшити рівень достатності капіталу;
- забезпечити зростання прибутковості банківської діяльності;
- сформувати диверсифікацію банківського портфеля активів;

Рис. 2. Ефективний банківський менеджменту в рамках сек'юритизації активів банку

Джерело: складено авторами.

— отримати додатковий прибуток за рахунок підвищення прибутковості банківських операцій.

Таким чином під процесом сек'юритизації банківських активів мається на увазі процедура надання певним видам банківських активів форми ліквідних цінних паперів, що обслуговуються і забезпечуються як самими активами, так і грошовими потоками, що генеруються цими активами.

Базова схема сек'юритизації активів комерційного банку представлених на рис. 1.

Базова схема сек'юритизації активів банку передбачає кілька послідовних етапів, на першому етапі банк видає кредит клієнту банку — позичальнику — 1, потім банк передає цей кредит компанії спеціального призначення — 2, далі компанія спеціального призначення випускає цінні папери, забезпечені кредитами — 3, на фінальній стадії платежі за кредитами клієнтами банку траншуються інвесторам, що придбали цінні папери — 4.

Отже, механізм здійснення операцій сек'юритизації активів комерційного банку складається з окремих етапів. Зазначимо, що поділ цього процесу на окремі складові є доволі умовним, для полегшення сприйняття, оскільки їхнє виконання на практиці часто відбувається одночасно. Таким чином, крім базових етапів можна виділити ще ряд допоміжних етапів сек'юритизації активів банку, а саме:

1. Підвищення здатності відчужених активів щодо генерації доходів;
2. Залучення фінансування для придбання банківських активів;
3. Придбання сек'юритизованих активів та укладання угоди щодо їхнього обслуговування.

В свою чергу аналіз наукових джерел щодо виділення інших схем або типів (видів) сек'юритизації активів показав, що на сьогодні в науковій спільноті ще відсутнє однозначне визначення щодо них. Так, В. Кирій виділяє дві схеми сек'юритизації активів банку — класичну та синтетичну. В свою чергу класичну схему науковець поділяє на балансову, коли випуск цінних паперів, забезпечених правами вимогам, які залишаються на балансі комерційного банку та позабалансову, яка передбачає передачу банківських активів на баланс спеціалізованої установи, яка здійснює емісію боргових зобов'язань під заставу даних активів [5, с. 50].

В свою, чергу Н.М. Ткачук виділяє наступні схеми сек'юритизації активів банку: балансова, традиційна або класична й синтетична. Балансова схема сек'юритизації активів передбачає емісію цінних паперів, забезпечених пулом банківських активів, які продовжують залишатися на балансі комерційного банку-емітента [6, с.50].

Традиційна схема сек'юритизації активів комерційного банку передбачає довірче управ-

ління такими активами, коли банк передає на користь спеціальної компанії пул активів, яка в свою чергу оплачує первинному власнику вартість переданих активів безпосередньо в момент їхнього продажу і здійснює випуск цінних паперів, які розміщує на ринку серед інвесторів [6, с. 51].

Синтетичний тип сек'юритизації активів, за дослідженнями В. Кирій та Н.М. Ткачук, передбачає передачу ризиків за допомогою специфічних паперів (гібридних кредитних деривативів і свопів) але без передачі самих активів (активи залишаються на балансі банку), а ризики за ними передаються кінцевим інвесторам.

Щоб визначити вагоме значення сек'юритизації активів банку, як важливого фінансового інструменту, для ефективного банківського менеджменту, визначимо головну мету та основні завдання банківського менеджменту, які можна досягнути використовуючи сек'юритизацію активів (рис. 2).

Вважаємо за необхідне зазначити, що економічний ефект сек'юритизації для комерційних банків полягає в тому, що банк, як початковий власник активів, отримує фінансування від інвесторів, надаючи як забезпечення активи, здатні приносити дохід, і при цьому зберігає за собою право на отримання надходжень від сек'юритизованих активів, які можуть залишитися на балансі банку або не залишитися, в залежності від схеми сек'юритизації, але перекладає ризик несплати за такими активами на інвесторів. По суті, сек'юритизація активів комерційних банків — це процес перетворення неліквідних позик банку у його ліквідні активи.

ВИСНОВКИ

Сек'юритизація — це інноваційний фінансовий інструмент, який дозволяє комерційному банку диверсифікувати джерела фінансування, зберегти надходження від переданих активів і передати ризик невиконання зобов'язань за відчуженими активами спеціальної компанії та інвесторам. Механізм сек'юритизації активів комерційного банку, крім самого банку також зумовлює позитивний вплив і на економіку країни, який виявляється в стимулюванні економічного зростання та розвитку фондового ринку, більш ефективному розподілі ризиків у фінансовому секторі, здешевленні та збільшенні тривалості кредитів для споживачів, зниженні інфляції, зростанні капіталізації та покращенні ліквідності банківської системи.

Література:

1. Вовчак О.Д. Досвід рефінансування іпотечних кредитів через механізм сек'юритизації в Україні. Вісник НБУ. 2009. № 12. С. 10—13.
2. Дорошенко Г.О. Теорія і практика використання сек'юритизації як способу управління кредитним ризиком. Зовнішня торгівля: право, економіка, фінанси. 2013. Вип. 2. С. 157—162.
3. Дріга О.П. Облік і аналіз сек'юритизації активів: монографія. М-во освіти і науки України, Нац. гірн. ун-т. Дніпро : НГУ, 2016. 212 с.
4. Коваленко Ю., Гулей А., Унінець-Ходаківська В., Рябокін М. Сек'юритизація фінансових активів: сутність та причини поширення в економічних процесах. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. № 4 (28). С. 177—185.
5. Кирій В. Сек'юритизація як основний інструмент структурованого фінансування банків: теоретичні аспекти та сучасні тенденції. Економіка. 2013. № 12 (152). С. 49—52.
6. Ткачук Н.М. Сек'юритизація банківських активів: характерні типи та особливості проведення. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2012. № 2. С. 50—55.
7. Халатур С. М. Особливості механізму функціонування інвестиційного ринку в Україні. Scientific Progress & Innovations. 2013. № (4). С. 121—124. URL:<https://doi.org/10.31210/visnyk2013.04.31>(дата звернення: 11.12.2023).
8. Fabozzi J. F. Asset-Backed Securities. New Hope. Pennsylvania, 1996. 410 p.
9. Khalatur S., Pavlova H., Vasilieva L., Karamushka D., Danilevica A. (2022) Innovation management as basis of digitalization trends and security of financial sector. Entrepreneurship and Sustainability, vol. 9 (4), pp. 56—76. URL: [http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3)) (дата звернення: 21.12.2023).
10. Khalatur S., Radzevicius G., Velychko L., Fesenko V., Kriuchko L. (2019). Global deoffshorization and its impact on the national and regional economies of eastern european countries. Problems and Perspectives in Management, 17 (3), pp. 293—305. URL: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17\(3\).2019.24](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17(3).2019.24).
11. Khalatur S., Pavlova H., Vasilieva L., Karamushka D., Danilevica A. (2022). Innovation management as basis of digitalization trends and security of financial sector. Entrepreneurship and Sustainability, vol. 9 (4), pp. 56—76. DOI:[http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3))
12. Khalatur S., Honcharenko O., Karamushka O., Solodovnykova I., Shramko, I. (2022). Paradigm transformation of the economic crises modeling. Financial and Credit Activity Problems of Theory

and Practice, vol. 4 (45), pp. 285—297. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapter.4.45.2022.3833>

13. Khalatur S., Tvaronaviciene M., Dovgal O., Levkovich, O., Vodolazska, O. (2022). Impact of selected factors on digitalization of financial sector, *Entrepreneurship and Sustainability*, vol. 10 (1), pp. 358—377. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1\(19\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1(19))

14. Obay L. Financial innovation in the banking industry. The case of asset securitization. N. Y., L.: Garland publ., 2016. 212 p.

15. Schwarcz S. L. The Alchemy of Asset Securitization. *Stanford Journal of Law, Business & Finance*. 1994. vol. 1 (133). pp. 133—154.

References:

1. Vovchak, O.D. (2009), " Experience of refinancing mortgage loans through the securitization mechanism in Ukraine ", *Visnyk NBU*, vol. 12, pp. 10—13.

2. Doroshenko, H.O. (2013), " Theory and practice of using securitization as a method of credit risk management ", *Zovnishnia torhivlia: pravo, ekonomika, finansy*, vol. 2, pp. 157—162.

3. Driha, O.P. (2016), *Oblik i analiz sekiurytyzatsii aktyviv: monohrafiia [Accounting and analysis of asset securitization: monograph]*, NHU, Dnipro, Ukraine.

4. Kovalenko, Yu., Hulei, A., Unynets-Khodakivska, V. and Riabokin, M. (2021), " Securitization of financial assets: essence and causes of spread in economic processes ", *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 4 (28), pp. 177—185.

5. Kypii, B. (2013), "Securitization as the main instrument of structured financing of banks: theoretical aspects and modern trends", *Ekonomika*, vol. 12 (152), pp. 49—52.

6. Tkachuk, N.M. (2012), "[Securitization of bank assets: typical types and features of implementation", *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii*, vol. 2, pp. 50—55.

7. Khalatur, S.M. (2013), "Peculiarities of the functioning mechanism of the investment market in Ukraine", *Scientific Progress & Innovations*, vol. 4, pp. 121—124. URL: <https://doi.org/10.31210/visnyk2013.04.31> (accessed December 11, 2023).

8. Fabozzi, J. F. (1996), *Asset-Backed Securities*, New Hope, Pennsylvania

9. Khalatur, S., Pavlova, H., Vasilieva, L., Karamushka, D. and Danilevica, A. (2022), "Innovation management as basis of digitalization trends and security of financial sector", *Entrepreneurship and Sustainability*, vol. 9 (4), pp. 56—76. [http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3))

10. Khalatur, S., Radzevicius, G., Velychko, L., Fesenko, V. and Kriuchko, L. (2019), "Global deoffshorization and its impact on the national and regional economies of eastern european countries", *Problems and Perspectives in Management*, vol. 17 (3), pp. 293—305. [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17\(3\).2019.24](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.17(3).2019.24)

11. Khalatur, S., Pavlova, H., Vasilieva, L., Karamushka, D. and Danilevica, A. (2022), "Innovation management as basis of digitalization trends and security of financial sector", *Entrepreneurship and Sustainability*, vol. 9 (4), pp. 56—76. DOI: [http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4\(3\)](http://doi.org/10.9770/jesi.2022.9.4(3))

12. Khalatur, S., Honcharenko, O., Karamushka, O., Solodovnykova, I. and Shramko, I. (2022), "Paradigm transformation of the economic crises modeling", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 4 (45), pp. 285—297. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapter.4.45.2022.3833>

13. Khalatur, S., Tvaronaviciene, M., Dovgal, O., Levkovich, O. and Vodolazska, O. (2022), "Impact of selected factors on digitalization of financial sector", *Entrepreneurship and Sustainability*, vol. 10 (1), pp. 358—377. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1\(19\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2022.10.1(19))

14. Obay, L. (2016), *Financial innovation in the banking industry. The case of asset securitization*, Garland publ., N. Y., USA.

15. Schwarcz, S. L. (1994), "The Alchemy of Asset Securitization", *Stanford Journal of Law, Business & Finance*, vol. 1 (133), pp. 133—154.

Стаття надійшла до редакції 19.01.2023 р.

<https://nauka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663